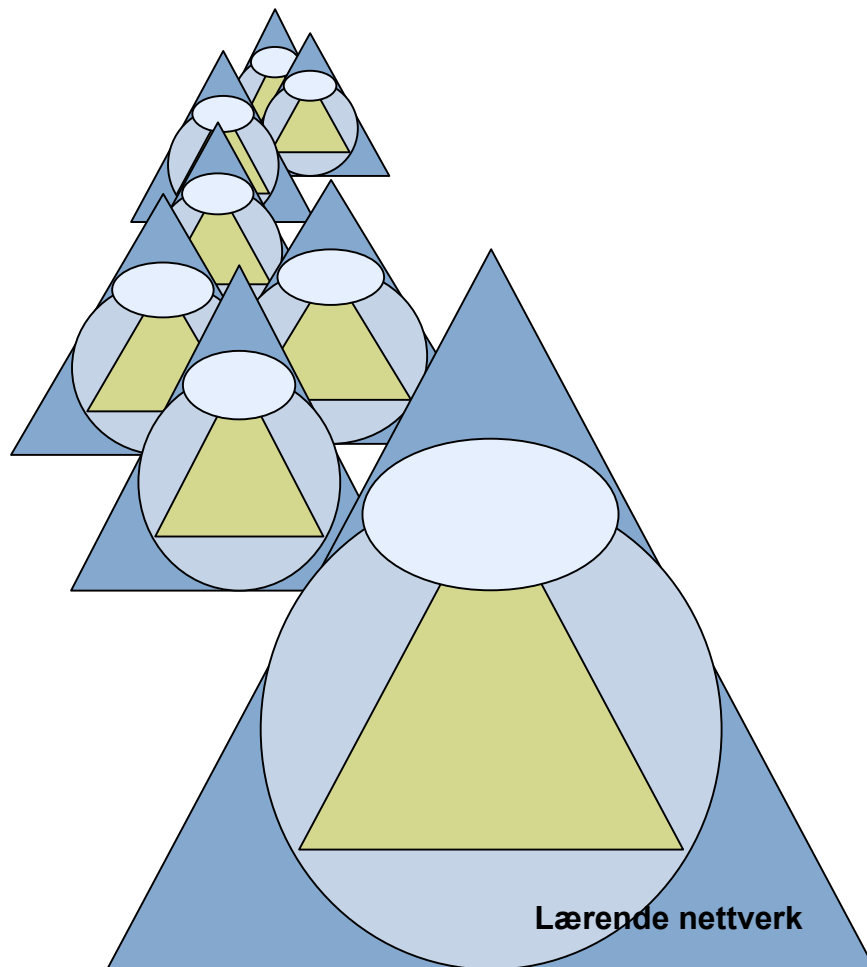

Lærende nettverk

- IKT-basert skoleutvikling gjennom lærende nettverk

Innhold

Sammendrag	3
1 Innledning	4
2 Bakgrunn	4
3 Mål	5
3.1 Hovedmål	5
3.2 Delmål for skoler	5
3.3 Delmål for skoleeiere	5
3.4 Delmål for LU/UH-sektoren	6
4 Organisering og aktører	6
4.1 Deltakere i nettverkene	7
4.2 Støttespillere	8
5 Premisser for deltakelse	8
6 Skolenes deltakelse	9
6.1 Incitament	9
6.2 Forpliktelser	9
7 Gjennomføring og rapportering	9
8 Budsjett og finansiering	Feil! Bokmerke er ikke definert.

Sammendrag

Prosjektet *Lærende nettverk* er et initiativ for å etablere nettverk som et virkemiddel for kompetanseutvikling og kunnskapsdeling. Samarbeid i nettverk skal stimulere skole og lærerutdanning til å drive IKT-basert utviklingsarbeid og støtte deres arbeid ved at de kan dele og videreutvikle kunnskap og erfaringer. Nettverkene skal være *lærende* i den forstand at de skal skape dialog, erfaringsutveksling og refleksjon som grunnlag for endring av praksis.

Hovedmål

Gjennom kunnskapsdeling og kunnskapsutvikling i lærende nettverk skal skoler, skoleeiere og lærerutdanning bevisstgjøres og kvalifiseres slik at IKT i større grad tas i bruk i læringsarbeidet der det gir faglig og pedagogisk merverdi.

Nettverkets deltakere

Nettverkene skal i alle tilfeller inneholde skoler i grunnopplæringen, skoleeiere og lærerutdanningsinstitusjoner. I tillegg kan bedrifter og andre parter delta i nettverkene der dette er naturlig.

Skoler med erfaring knyttet til nettverksarbeid og pedagogisk bruk av IKT skal være sentrale aktører. Lærerutdanningen skal fungere som nettverksledere, med overordnet faglig og administrativt ansvar for arbeidet innenfor nettverkene. Fylkesmannens utdanningsavdeling skal bidra til etablering av nettverkene med sin kjennskap til skoleeiere og skoler i fylkene.

Nettverkernes innhold

Nettverkets arbeid skal ta utgangspunkt i deltakernes planer og behov for å utvikle bruken av IKT ved egen institusjon. Det vil være stort rom for lokale tilpasninger når det gjelder nettverkernes innhold, men temaene skal knyttes til ulike utfordringer og problemstillinger innenfor digital kompetanse og pedagogisk bruk av IKT. Det sentrale er at de respektive nettverkene i fellesskap definerer og prioriterer sine konkrete mål og tema innenfor denne overordnede rammen.

Formålet med å delta i nettverk

Skolene som deltar i nettverkene, får ved å delta på en diskusjonsarena, hjelp og støtte til eget IKT-basert utviklingsarbeid. De får veiledning, rådgivning og faglig påfyll fra lærerutdanningen, tilbud om gjensidig kunnskapsdeling med andre skoler, læringsmuligheter for egen skole og egne lærere, samt en økonomisk støtte av mindre omfang. Lærerutdanningen og skoleeierne får innsikt i å drive, lede og delta i nettverk, noe som vil styrke deres oppgaver i forhold til grunnopplæringen. Lærerutdanningen skal i tillegg øke sin kompetanse i bruk av IKT i undervisning/læringsaktiviteter, vurderingsformer m.v., blant annet ved å utnytte praksisskolene bedre som læringsarena for grunnutdanningen.

Prosjektet inngår som et tiltak i IKT-satsingen fra Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD), "Program for digital kompetanse 2004-2008". Læringscenteret¹ er nasjonal koordinator for satsingen.

¹ Fra medio juni 2004 skal Utdanningsdirektoratet etableres som et direktorat for grunnopplæringen. Utdanningsdirektoratet blir et omdannet Læringscenter, og koordineringen av dette prosjektet vil fra juni inngå i Utdanningsdirektoratets ansvarsområde.

1 Innledning

Ifølge tilstandsrapportene fra skolesektoren de siste årene ser det ut til at bruk av IKT i læringsarbeidet øker. De samme rapportene viser også at det er store forskjeller i IKT-bruken. Et typisk trekk ved dagens situasjon er at det er store forskjeller fra kommune til kommune, fra skole til skole og fra lærer til lærer når det gjelder pedagogisk bruk av IKT. Når også tilgangen på infrastruktur som PC-er og driftsløsninger i skolene varierer, vil disse faktorene sammen kunne medvirke til at det oppstår digitale skiller. Dette underbygges også av rapporten ITU Monitor² som viser at den store utfordringen i tiden fremover er å øke den daglige bruken av IKT i læringsarbeidet i alle deler av grunnopplæringen. For å motvirke tendensen til digitale skiller og medvirke til at skolene i større grad kan innlemme pedagogisk bruk av IKT i skolehverdagen, vil UFD gjennom Program for digital kompetanse (PfdK)³ iverksette en rekke tiltak i perioden 2004-2008.

Prosjektet *Lærende nettverk* er et initiativ for å etablere nettverk for kunnskapsutvikling. Nettverkene skal være *lærende* i den forstand at de gjennom dialog, erfaringsutveksling og refleksjon skal skape grunnlag for endring av praksis. De skal bidra til at utdanningssystemets aktører deler kunnskap om pedagogisk bruk av IKT og får hjelp til å drive IKT-basert utviklingsarbeid lokalt. Nettverkene skal bygge på erfaringer fra praksisskoler og andre IKT-relaterte prosjekter som PLUTO⁴, PILOT⁵, ENIS⁶, Celebrate⁷ og SOLID⁸, og samtidig tilpasses lokale forhold og behov. Nettverkene skal veiledes og ledes av lærerutdanningsinstitusjoner/høgskolesektoren (LU/UH-sektoren) og bestå av skoler med ulik erfaringsbakgrunn. Fylkesmennene skal bistå i nettverksetableringen og stå for regional koordinering. Skoleeier skal også være en sentral medspiller i nettverkene.

Selv om prosjektet først og fremst er knyttet til PfdKs ene satsingsområde, *kompetanseutvikling*, har det også tilknytning til de øvrige satsingsområdene *infrastruktur, digitale læringsressurser, læreplaner og arbeidsformer og FoU*.

Innholdet i nettverkene skal defineres av nettverkene selv, men ta utgangspunkt i hoved- og delmålene i prosjektet (jf. kap. 3). Nettverksarbeidet gir dermed rom for lokale tilpasninger, variasjoner og avgrensninger. Hvert nettverk må avklare og prioritere sine tema og definere operative mål for sitt nettverksarbeid.

2 Bakgrunn

På bakgrunn av tiltak i de to foregående handlingsplaner for IKT i utdanningen er det gjort en rekke erfaringer med bruk av IKT i læringsarbeidet både lokalt, regionalt og nasjonalt. Gjennom prosjekter som PILOT og PLUTO har noen skoler tilegnet seg erfaringer som andre vil kunne dra nytte av. Forskning tilknyttet disse prosjektene viser

- at skoler som har lyktes med å ta i bruk IKT i egen pedagogisk virksomhet, er skoler som er endringsvillige
- at lærere og elevers eierskap i forhold til visjoner, mål og tiltak er viktige suksessfaktorer

² <http://www.itu.no/Nyheter/1076568698.97>

³ PfdK nasjonalt program for satsing på IKT i utdanningen med fire satsingsområder, *kompetanseutvikling, infrastruktur, digitale læringsressurser, læreplaner og arbeidsformer og FoU*

⁴ http://www.itu.no/Prosjekter/t1000203716_09/view

⁵ <http://pilot.ls.no/>

⁶ <http://enis.ls.no/>

⁷ http://www.eun.org/eun.org2/eun/en/About_eschoolnet/content.cfm?ov=16171&lang=en

⁸ <http://www.uninettabc.no/solid/>

- at skolelederens rolle er viktig for at skolene skal bli lærende organisasjoner og ta i bruk IKT i læringsarbeidet
- at nettverkssamarbeid på tvers av skoler har vært viktig for erfaringsutveksling

Disse erfaringene viser at skoler som evner å være **lærende organisasjoner** også innenfor arbeid med pedagogisk bruk av IKT, kan vise til endret praksis og gode eksempler.

Gjennom nasjonale innsatsområder, prosjekter og tiltak som LærerIKT⁹, ITU¹⁰, PILOT, PLUTO, IKT i lærerutdanningen, HØYKOM-skole¹¹, Utdanning.no og Skolenettet, utvikling av digitale læremidler m.m., er det opparbeidet et betydelig kunnskapsgrunnlag og mye kompetanse som også bør komme nettverkene til gode.

3 Mål

Målene for satsingen er satt i forhold til at skoler normalt skal delta i regionalt veiledede nettverk i to år. Intensjonen er at skoleeieren deretter skal bidra til at nettverkene kan fortsette sitt arbeid.

3.1 Hovedmål

Gjennom kunnskapsdeling og kunnskapsutvikling i lærende nettverk skal skoler, skoleeiere og lærerutdanninger bevisstgjøres og kvalifiseres slik at IKT i større grad tas i bruk i læringsarbeidet der det gir faglig og pedagogisk merverdi.

3.2 Delmål for skoler

- Skolen skal ha etablert samarbeid med fokus på utvikling og pedagogisk bruk av IKT via nettverk med andre skoler, skoleeiere og LU/UH-sektoren.
- Skolen skal ha utviklet plan og iverksatt tiltak for eget utviklingsarbeid knyttet til pedagogisk bruk av IKT, herunder problemstillinger knyttet til barn og unges digitale hverdag.
- Skolen skal ha egne samarbeidsarenaer der refleksjon over pedagogisk bruk av IKT og elevenes læring har sin naturlige plass.
- Lærerne og elevene skal bruke IKT i fag der det gir pedagogisk merverdi.

3.3 Delmål for skoleeiere

- Skoleeieren skal ha styrket eget kunnskapsgrunnlag for lokal skoleutvikling ved å
 - utveksle erfaringer med andre skoleeiere og skolesektoren for øvrig
 - oppdateres om relevant FoU, tilgjengelige kurstilbud og styrke dialogen med lærerutdanningen
- Skoleeieren skal ha integrert kompetanseheving knyttet til pedagogisk bruk av IKT i eget planverk.
- Skoleeieren skal arbeide for erfaringsspredning mellom prosjektskoler og fra prosjektskoler til andre skoler i kommunen/fylkeskommunen.

⁹ <http://www.larerikt.no/>

¹⁰ <http://www.itu.no/>

¹¹ <http://www.hoykom.no/>

- Skoleeieren skal ha etablert planer for kjøp og gjenkjøp av utstyr og for formålstjenlige driftsløsninger.
- Skoleeieren skal utvikle kunnskap om å drive og lede nettverk.

3.4 Delmål for lærerutdanningen

Om nettverksdeltakelse generelt sett

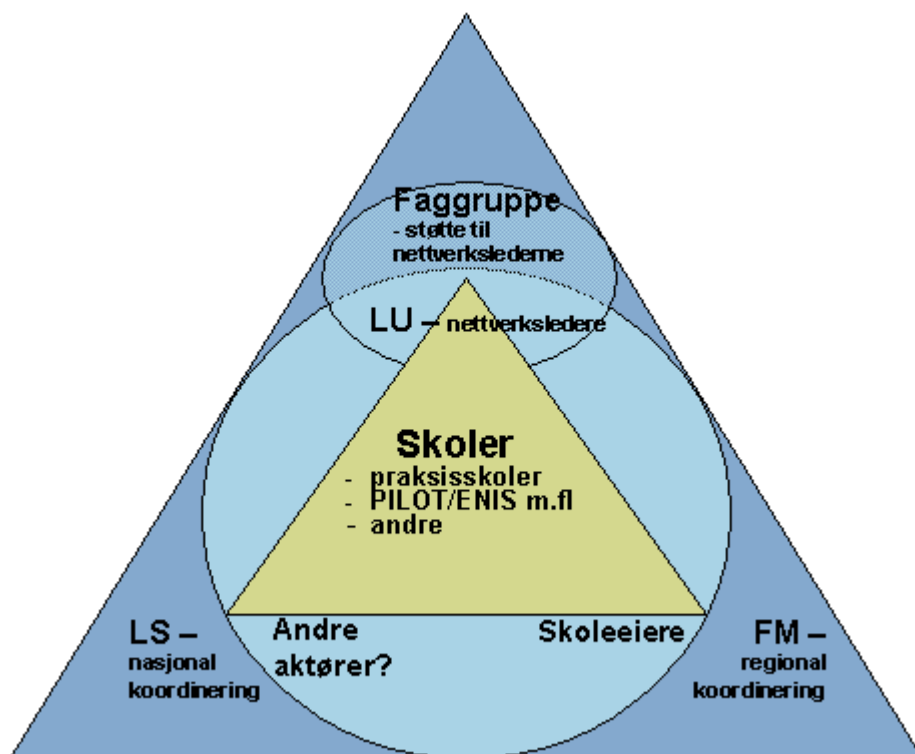
- Utvikle fagpersonalets kompetanse om bruk av IKT i dagens skole for å videreutvikle egen grunnutdanning og etter-/videreutdanning.
- Styrke grunnlaget for egen FoU om bruk av IKT i skolen.
- Styrke samarbeid med andre lærerutdannings- og FoU-miljø om IKT.
- Utvikle kunnskap om å kunne drive og lede nettverk.

Om praksisskoler i nettverkene

- Øke bruken av praksisskolene som læringsarena for grunnutdanningen på IKT-relaterte områder, bl.a. digital kompetanse og faglig/pedagogisk bruk av IKT.
- Bidra til at praksisskolene kan utvikle sin bruk av IKT i undervisning og læring gjennom styrket faglig samarbeid, f.eks. erfaringsspredning, etter-/videreutdanning, hospitering m.v.
- Styrke egen kunnskap om bruk av IKT generelt i undervisning/læringsaktiviteter, vurderingsformer m.v. i grunnopplæringen av lærere.

4 Organisering og aktører

Hensikten med nettverkene er å etablere arenaer (både fysiske og nettbaserte) for samarbeid mellom skoler med god erfaring med bruk av IKT og skoler med mindre erfaring på dette

Figur 1

området.

Gjennom nettverkene skal de dele sine erfaringer og bidra med kompetanse knyttet til pedagogisk bruk av IKT, endringsstrategier og nettverkssamarbeid, og videreutvikle sin egen virksomhet med støtte og veiledning fra lærerutdanningen (og eventuelt andre kompetansemiljø i nettverkene).

Nettverkene skal inkludere skoleeiere, skoleledere, lærere og lærerutdanning (jf. figur 1, s. 6). Andre aktører kan også delta i nettverkene der dette er ønskelig. Hvert nettverk skal ha deltakere fra praksisskoler og skoler med god erfaring med pedagogisk bruk av IKT, samt fra andre skoler som ønsker å delta i denne type nettverkssamarbeid. Antall deltakere fra hver av disse skoleslagene vil variere ut fra lokale forhold og behov.

Nettverk går ikke av seg selv. De må ha utfordringer, stimulans, støtte, møteplasser, veiledning og faglig påfyll. Regional oppfølging gjennom nettverksledelse og annen støtte fra lærerutdanningen (og eventuelt andre kompetansemiljø) er derfor en vesentlig faktor for at nettverksarbeidet skal bli vellykket.

Parallelt med nettverkene som er beskrevet over, skal det dannes egne nettverk for nettverkslederne som skal støttes og veiledes av en faggruppe (se nærmere beskrivelse i pkt. 4.2).

4.1 Deltakere i nettverkene

LU/UH-sektorens roller

En lærerutdanningsinstitusjon skal fungere som nettverksleder og ha overordnet faglig og organisatorisk ansvar i hvert nettverk. Nettverkslederen skal bidra med veiledning og rådgivning til skolene. Skolene og nettverkslederen skal i samarbeid komme fram til emner de skal arbeide med og sørge for at det utarbeides planer for arbeidet. Om ønskelig kan også andre lærerutdanningsmiljø enn nettverksleder delta i nettverket på samme premisser som deltakende skoler.

Lærerutdanningen kan i tillegg bidra med etter- og videreutdanning for nettverksdeltakere og praksisrettet forskning. Etter- og videreutdanning av andre lærere ved nettverksskolene ligger utenfor nettverkets aktiviteter, men arbeidet i nettverket kan legge grunnlag for slik virksomhet finansiert på annen ordinær måte.

Lærerutdanningen skal i samarbeid med sine praksisskoler i nettverket planlegge og gjennomføre aktiviteter for fagpersonale og lærerstudenter der disse både kan bidra faglig til skolens utvikling og til å utvikle egen kompetanse.

Nettverksleder har i tillegg ansvar for at det blir lagt til rette for at de fysiske møtene i nettverkene suppleres med elektroniske nettverk eller dialog, for eksempel via Skolenettet¹², Utdanning.no¹³ eller andre aktuelle digitale arenaer.

Skoleeierens rolle

Skoleeieren skal legge til rette økonomisk og organisatorisk for lokalt utviklingsarbeid og IKT-implementering i nettverksskolene, bidra til erfaringsspredning mellom skolene (og mellom skole og øvrige kommunale sektorer), vurdere standarder og driftsløsninger m.v., samt se på mulighetene for å etablere felles løsninger der dette er påkrevet eller rasjonelt.

¹² <http://skolenettet.no/>

¹³ <http://www.utdanning.no/>

Skolenes roller

Skoleledere og lærere skal bidra til kunnskapsdeling og -utvikling basert på egen erfaring/eget utviklingsarbeid, rettet både mot andre deltakende skoler og mot studenter og fagpersonale i lærerutdanningen. De skal samtidig gi kunnskap tilbake til egen skole for å stimulere utvikling og forbedring av lokal opplæringspraksis. Praksisskoler og skoler knyttet til PILOT, ENIS, Celebrate, SOLID m.fl. skal ha et særskilt ansvar for å bidra med egne erfaringer i oppstarten.

4.2 Støttespillere

Fylkesmannens utdanningsavdeling er regionalt bindeledd mellom nasjonal og lokal aktivitet. Midler til nettverkene vil tildeles fra Læringscenteret via Fylkesmannens utdanningsavdelinger. Fylkesmennenes rolle er å bidra til at det etableres kvalitetsutviklende samarbeid skoleeierne imellom og samarbeid mellom skoleeiere og relevante fagmiljøer. Fylkesmennene skal være pådrivere og utnytte sine kontaktflater slik at et slikt samarbeid etableres. De skal ha ansvar for å etablere kontakt mellom skoler og LU/UH-sektoren, stimulere til nettverksdannelser, bidra til regional koordinering etter behov, samt tildele statlige kompetanseutviklingsmidler til nettverksskolene. De skal samarbeide med nettverkslederene om kunnskapsdeling mellom nettverkene innen fylket.

Læringscenteret skal ha nasjonalt koordineringsansvar for satsingen, deriblant etablere, og være sekretariat for en *faggruppe* for prosjektet. *Faggruppen* skal være et virkemiddel i en samlet strategi for formativ evaluering av prosjektet, og bestå av personer med faglig tyngde og legitimitet som skal støtte og utfordre nettverkene spesielt i oppstartsfasen. Faggruppen skal primært forholde seg til et nett av nettverkslederene (se oval øverst i modellen, figur 1) og fungere som faglige rådgivere for deres arbeid i nettverkene.

Læringscenteret skal videre sørge for arenaer for samarbeid og erfaringsutveksling mellom regionale nettverk, samt rapportere til UFD.

Det bør vurderes om også andre lokale eller regionale aktører kan inngå i nettverkssamarbeidet, for eksempel fylkeskommunens næringsavdeling, bedrifter som vil samarbeide med skoler på IKT-området, KS lokalt, NHO lokalt, Invasjon Norge og private og offentlige læremiddelaktører.

ITU, UNINETT abc¹⁴ og særlig SOLID-veilederne fra UNINETT abc/høgskolene og HØY-KOM-Skole skal bidra med kunnskap og erfaringsdeling på sine spesifikke arbeidsfelt, samt knytte nye prosjekt opp mot disse nettverkene så langt det er mulig.

5 Premisser for deltakelse

Følgende premisser legges til grunn for nettverkene:

- Hvert nettverk skal ledes av et lærerutdanningsmiljø. Et nettverk kan om ønskelig omfatte flere lærerutdanningsmiljøer.
- Skoleeieren skal delta og ha et klart medansvar for at nettverkene har framdrift og faglig innhold.
- Skoler skal delta med skoleleder og minst en lærer.
- Alle deltakerne må forplikte seg til å bidra i nettverket og følge opp det faglige arbeidet lokalt.

¹⁴ <http://www.uninettabc.no/>

- Nettverkene kan omfatte skoler i ett eller flere fylker, og variere i størrelse, sammensetning og faglig/tematisk profil. Faglig profil og nettverkets tema skal nettverksdeltakerne selv bli enige om, men IKT skal være kjernen i arbeidet.
- Nettverksarbeidet skal inngå som en del av skolenes totale arbeid med kvalitetsutvikling, forankres i skolens pedagogiske plattform og tilpasses lokale forhold på andre måter.
- Deltakerskolene skal bearbeide og dele erfaringer fra nettverkssamarbeidet og utviklingsarbeidet på egen skole gjennom nasjonalt tilgjengelige kanaler som Skoleporten.no, Utdanning.no og Skolenettet.

6 Skolenes deltakelse

6.1 Incitament

Skoler som deltar i nettverkene, får hjelp og støtte til IKT-basert utviklingsarbeid. De får faglig påfyll fra LU/UH-sektoren, tilbud om gjensidig kunnskapsdeling med andre skoler gjennom deltakelse i regionalt initierte nettverk, læringsmuligheter for egen skole og egne lærere, samt en økonomisk støtte av mindre omfang.

6.2 Forpliktelser

Skolene skal samtidig forplikte seg til å utføre lokalt utviklingsarbeid på egen skole. De skal sørge for at pedagogisk bruk av IKT blir prøvd ut ved å

- utvikle og følge opp planer
- legge til rette for særskilt innsats og fordypning på minst ett valgfritt område innenfor nettverkets fag/tema
- legge til rette for faglig refleksjon og kunnskapsdeling på egen skole

For å øke aktiviteten lokalt og derved øke sjansen for å nå målene både for dette prosjektet og i Program for digital kompetanse, bør skoleeieren stimulere skolene til å anvende andre midler til å drive ytterligere IKT-relatert utviklingsarbeid (f.eks. Den kulturelle skolesekken og lokale midler til kompetanseutvikling).

7 Gjennomføring og rapportering

Under forutsetning av Stortingets årlige bevilgninger, planlegges prosjektet å vare fra 2004 til 2008. Våren 2004 skal nettverkene etableres. I den grad det eksisterer velfungerende og relevante nettverk, kan disse videreutvikles/bygges videre på. Fylkesmannsembetet og LU/UH-sektoren har ansvar for at dette gjennomføres i samarbeid med skoleeiere i egen region. Som et minimum for deltakelse bør skolene ha utarbeidet skisse til en plan for arbeidet med pedagogisk bruk av IKT.

Prosjektet skal i løpet av programperioden omfatte skoler i alle fylker. Der hvor det synes formålstjenlig oppfordres fylker til å samarbeide. I gjennomsnitt er det regnet med to nettverk pr. fylke i oppstartsfasen, men antall nettverk pr fylke/region vil avhenge bl a av antall lærerutdanningsmiljø og antall skoler. Antall skoler i hvert nettverk vil kunne variere, men de bør bestå av minst åtte skoler. Høsten 2004 skal det konkrete nettverkssamarbeidet påbegynnes. Nettverkene får økonomisk støtte og regional veiledning i to år. Etter det bør de kunne være selvgående.

Det bør vurderes om satsingen bør ha en felles regional oppstart ved for eksempel konferanser, workshops el.l.

Fra og med høsten 2005 planlegges det at antall nettverk skal utvides.

Nettverksleder rapporterer til LS. Rapportene skal kort redegjøre for nettverksarbeidet generelt og trekke fram erfaringer av særlig interesse. LS rapporterer samlet for satsingen til UFD.

Øvrig rapportering fra skolene skal i hovedsak knyttes til den årlige Tilstandsrapporten.

Prosjektet markerer et nytt initiativ på flere måter. Det er behov for å sikre kunnskapsgrunnlaget knyttet til prosjektet som sådan. Faggruppen spiller en viktig rolle for å løfte fram kunnskapen i dette prosjektet, men det kan bli aktuelt å sette i gang en evaluering av prosjektet fra 2005.